

A gyökérsarjról történő akác-felújítási mód megválasztásának fatermési kritériumai

Bevezetés

Az akác meghatározó szerepet játszik a magyar erdőgazdálkodásban. Közel 400 ezer hektáron tenyészik, a magyar erdők több mint 22 %-át akácok alkotják. Felújításuk témaköre ugyanakkor a fafaj termesztés-fejlesztésének egyik sarkalatos, s sokat vitatott pontja. A felújítás módjának megválasztása erdőrészlet mélységű elemzést igényel. Tudvalevő, hogy az erdőgazdálkodók egy része elsősorban költség-megtakarítás céljából, a természetes (gyökérsarjról történő) felújítást helyezi előtérbe a ma még nagyjából teljes talaj-előkészítést feltételező mesterséges felújítással szemben.

Akácok sarjztatása során mindig visszatérő kérdések:

- milyen fatermőképességű állományokat érdemes sarjztatni,
- az ökológiai és faállomány-viszonyokat figyelembe véve hányszor érdemes sarjztatni,
- a sarjztatási kritérium(ok) meghatározásához milyen mutató(ka)t használjunk,
- az ismételt sarjztatások milyen kihatással vannak az akácok faállomány-szerkezeti és fatermési tényezőire.

Az alábbiakban olyan módszert ismertetünk a sarjztatási kritérium fatermési alapon történő meghatározására, amely viszonylag egyszerűsége folytán könnyen alkalmazható az akácok felújításának tervezése és kivitelezése során.

A véghasználatra tervezett faállomány fakészletének becslése

A felújítási mód fatermési kritériumának meghatározására többféle mutató használható. Ezek közül a gyakorlatban viszonylag gyorsan meghatározható a véghasználati fakészlet. E célt szolgálja az akácállományok – fatermési összefüggések alapján összeállított – standard körlepesség (G) – fatérfogat (V) táblázata (1. táblázat). Az ilyen típusú segéd táblázatokat széles körben használják több országban a fakészlet körlepesség-viszonyával ($G_{\text{tényl}}/G_{\text{tábl}}$) történő gyorsított meghatározására, ahol $V_{\text{tényl}} = V_{\text{tábl}} \cdot (G_{\text{tényl}}/G_{\text{tábl}})$. Előnyük, hogy használatukhoz nem szükséges a faállomány korának és fatermési osztályának ismerete, csupán az átlagos fmagasságé.

A faállomány hektáronkénti körlepességét vagy közvetlen módon (vala-

1. táblázat. Segéd táblázat az akácállományok fakészletének meghatározásához, a sarjztatathatóság lehetséges számának feltüntetésével (szerk. Rédei K.)

H (m)	G (m ² /ha)	V (m ³ /ha)	N (db/ha)	Átl. tőtáv. (Δ kötésben, m)	Megjegyzés
7	5,0	25	3300	1,8	Véderdő esetén sarjztatható, vagy fafajcserés felújítás szükséges.
8	6,2	33	2510	2,1	
9	7,3	42	2020	2,4	
10	8,4	52	1680	2,6	
11	9,5	63	1435	2,8	
12	10,4	73	1250	3,0	
13	11,4	85	1100	3,2	
14	12,5	98	985	3,4	
15	13,5	111	890	3,6	
16	14,5	125	810	3,8	
17	15,3	138	740	4,0	Esetleg egyszer sarjztatható.
18	16,3	154	685	4,1	
19	17,2	170	635	4,3	
20	18,2	187	590	4,4	Egyszer sarjztatható.
21	19,1	205	550	4,5	
22	19,9	221	520	4,7	
23	20,8	241	490	4,8	
24	21,8	260	460	5,0	
25	22,7	280	440	5,1	
26	23,5	299	416	5,3	
27	24,4	321	396	5,4	
28	25,3	343	377	5,5	
29	26,2	366	360	5,7	
30	27,1	390	345	5,8	

milyen mérőeszközzel), vagy pedig a hálózat (törzsszám) és a körleppel súlyozott átlagos mellmagassági átmérő ismeretében számítással lehet meghatározni.

A hektáronkénti fatérfogat (V, m³) és körlepesség (G, m²) közötti közelítő összefüggést leíró egyenlet a következő:

$$V=0,4692 \cdot G^2+1,4232 \cdot G+6,6524$$

A közölt szám adatok az országos akác termesztési irányelv-rendszerhez igazodnak, figyelembe véve az akác gazdálkodás ökonómiai vonatkozásait is.

Fontos kiegészítő szempont, hogy az ismétlődő sarjgenerációk, különösen a gyengébb fatermési osztályokban, alacsonyabb összes fatermést hoznak létre.

A felújítási mód megválasztása

A közölt körlepesség-fatérfogat táblázat, valamint az akácok felújításával kapcsolatos kísérletek (Keresztesi B. és Isai, 1987; Rédei K., 1987, 1997) értékelése alapján:

- nincs sarjztatási korlátozás azokban az akácokban, ahol a véghaszná-

latra tervezett faállomány átlagos magassága > 24 m, a föld feletti bruttó fakészlete > 260 m³/ha;

- egyszer sarjztatathatók – várhatóan jövedelmezhető gazdálkodást biztosítva – azok az akácok, ahol a véghasználatra tervezett faállomány átlagos magassága 20–24 m, föld feletti bruttó fakészlete 190–260 m³/ha között van;

- egyedi elbírálás alapján – esetlegességgel – egyszer sarjztatathatók azok az akácok, ahol a véghasználatra tervezett faállomány átlagos magassága 17–20 m, föld feletti bruttó fakészlete 140–190 m³/ha között van;

- véderdő esetén sarjztatathatók azok az akácok, ahol a véghasználatra tervezett faállomány átlagos magassága < 17 m, föld feletti bruttó fakészlete pedig < 140 m³/ha. Egyéb esetekben fafajcserés erdőfelújítás szükségességét kell mérlegelni, illetve azt előírni.

A fenti irányértékek országos átlag adatokra épülnek, amelyek a helyi (táji) akác termesztési technológiák függvényében szükség esetén módosíthatók.

